

Šátková, Michaela

Edícia korešpondencie Štefana Moyses a Josipa Jellačiča

Porta Balkanica. 2014, vol. 6, iss. 1, pp. [55]-[68]

ISSN 1804-2449

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/135394>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

EDÍCIA KOREŠPONDENCIE ŠTEFANA MOYSESA A JOSIPA JELLAČIČA

Michaela Šátková

Editovaný okruh listov sa predovšetkým týka dvoch – pre chorvátske a slovenské kultúrno-historické prostredie významných osobností – Štefana Moyses a Josipa Jellačiča. Aj keď mali v mladosti úplne rozdielne osudy, spojila ich jednotná myšlienka v období revolučných rokov 1848/49. Obidvaja otvorene odmietali pomadařčovanie a v období ich pobytu vo Viedni spoločne korešpondovali na rôzne aktuálne témy. Štefan Moyses podľa uvedenej korešpondencie vystupuje ako radca Josipa Jellačiča, ktorý ho žiada o rady vo veciach, ktoré jemu samému robia problém (viď list č. 4). V korešpondencii je citeľná vzájomná úcta a dôvera. Ani jeden z adresátov nemal strach vyjadrovať svoje politické názory, pretože si vzájomne vyhovovali a podporovali sa. Aj keď Josip Jellačič a Štefan Moyses vyrastali v úplne rozdielnych podmienkach, našli si svoju vlastnú cestu v politickom, ale aj náboženskom dianí. Je až prekvapujúce, ako veľmi Josip Jellačič dôveroval Štefanovi Moysesovi.

V článku priamo odhaľujem takmer presné znenie archívnych materiálov, vzájomnej korešpondencie slovenského biskupa, zakladateľa Matice slovenskej, záhrebského cenzora – Štefana Moyses a Josipa Jellačiča¹ – člena šľachtickej rodiny, generála a chorvátskeho bána. Z dôvodu rozsahu článku sme boli nútení vytvoriť výber štyroch listov Moyses a Jellačiča, z ktorého vznikla konečná edícia korešpondencie.

Historické okolnosti vybranej korešpondencie

Udalosti obdobia revolučných rokov gradovali a Moyses musel urgentne odcestovať do Záhrebu, kde ho 20. mája 1848 vymenoval bán Josip Jellačič za pomocníka v Bánskej rade. Tu zastával funkciu predsedu Oddelenia pre otázky školstva a cirkvi. Táto udalosť bola hlavným kľúčom vo vzájomnej komunikácii medzi Štefanom Moysesom a Josi-

¹ V článku píšem meno bána Josipa Jellačiča s dvojitým *l* vzhľadom na jeho signatúru v uvedenej korešpondencii. Podobne uvádzam aj meno Moyses a.

pom Jellačičom. O návrhu vymenovania Moyses a za predsedu sa dozvedáme z listu Josipa Jellačiča odoslanému Štefanovi Moysesovi 20. mája 1848.² Rudo Brtáň uvádza, že sa pravdepodobne jednalo o ďakovné gesto, za to že Štefan Moyses, Juraj Haulik³ a Ljudevit Gaj boli v zastúpení do Viedne, ktoré si vyžiadalo vymenovanie Josipa Jellačiča za bána.⁴

V priebehu roku 1848 sa stal Moyses záhrebským kanonikom, takisto ho Josip Jellačič vyme-

² Viď príloha č. 1.

³ Juraj Haulik (1788–1869) sa narodil v Trnave, študoval v Ostrihome, Trnave a vo Viedni. Od roku 1832 pôsobil v Chorvátsku. Jednalo sa o jednu z najvýznamnejších osobností na chorvátskej a slovenskej kultúrno-historickej scéne. Zastával niekoľko významných funkcií, v prvom rade bol prvým chorvátskym kardinálom, radcom Uhorskej kráľovskej miestodržiteľskej rady v Budíne, radca Uhorskej kráľovskej dvorskej kancelárie vo Viedni a prvým záhrebským arcibiskupom. (Ottův slovník naučný. Desátý díl. Praha, 1896, s. 964.)

⁴ BRTÁŇ, Rudo. *Štefan Moyses a Chorváti*. Turčiansky sv. Martin, 1949, s. 59.

Štefan Moyses je jeden z najznámejších Slovákov, ktorý svojou činnosťou prispel k rozkvetu chorvátskej kultúry, školstva, jazykovedy a literatúry. Takisto prežil dvadsaťdva rokov v chorvátskom Záhrebe, čo mu umožnilo vytvoriť si množstvo kontaktov medzi chorvátskou elitou. Nádanie v lingvistickej sfére Moyses prejavil na peštianskom seminári, kde sa naučil nemecký, maďarský a francúzsky jazyk.

Po štúdiách ešte nemohol vykonávať farskú činnosť, pretože bol veľmi mladý, z toho dôvodu sa zveril do rúk kráľovského radcu Alexandra Liphthayho z Hontu. Moyses sa takisto dostal do ostrihomského seminára, stal sa tiež kazateľom v peštianskom chráme sv. Jozefa, kde spoznal Jána Kollára a Pavla Jozefa Šafárika, čo mu umožnilo oboznámiť sa s ich myšlienkami. Rok 1828 priniesol Moysesovi diplom doktora filozofie, ktorý ho posunul ďalej do Záhrebu, kde prednášal ako profesor filozofie a gréčtiny, jednalo sa o veľmi prestížne miesto. Okrem toho zastával v Záhrebe niekoľko ďalších funkcií, ako napríklad prácu cenzora, kapitúlskeho vyslanca, kanonika a rektora diecézneho seminára. Veľkou mierou prispel k zavedeniu chorvátskeho jazyka do škôl. Prívetká aktivita Štefana Moysesu pri presadzovaní chorvátskeho jazyka spôsobila jeho suspendovanie z cenzorského úradu roku 1843. Priazeň Chorvátov si Moyses získal presadzovaním ich vlastných záujmov na uhorskom sneme. Štefan Moyses nadobudol svojím pôsobením v Záhrebe množstvo skúseností a poznatkov o kultúre, politike a živote Chorvátov. V začiatkoch obdobia Bachovho absolutizmu sa Štefan Moyses vrátil na Slovensko do Banskej Bystrice. Tu do svojej smrti pôsobil ako biskup, okrem toho tiež zastával funkciu predsedu Matice slovenskej. Štefan Moyses zomrel na porážku, a to presne na

Cyryla a Metoda – 5. júla 1869.

noval za posudzovateľa prác, ktoré prišli na súťaž drám. V tom čase zastával Moyses úlohu predsedu Národného divadla. Všetky tieto povinnosti mu dávali možnosť zoznamovať sa s novými ľuďmi a vytvárať si tak pevné väzby. Podobne tomu bolo aj s Josipom Jellačićom, ktorý ho mnohokrát požiadal o radu.

V liste č. 1 odoslanom bánom Jellačićom 11. novembra 1849 sa Štefanovi Moysesovi zveruje, že už má výsledky konkurzu na stolicu filozofie a histórie na Záhrebskej akadémii, ktorá po ňom zostala prázdna. K tejto téme sa Štefan Moyses vyjadril v liste z 13. novembra 1849 (list č. 2) v ktorom sa potvrdzuje, že väčšia časť akademických sudcov požaduje nástup istého Ivana Franje Šagovca⁵, nie Antuna Starčevića⁶. Kerubin Šegvić však spomínal na udalosť vo výbere profesora týmito slovami:

„Práve koncom mája sa uvoľnilo miesto profesora filozofie a histórie na právnickej akadémii v Záhrebe, uchádzal sa o to miesto (Ante Starčević, M.Š.) a vykonal predpísanú skúšku s najlepším úspechom. Kvôli tomu bol navrhnutý na vymenovanie. Príslušný dekrét bol už vo Viedni podpísaný a jeho priateľ barón Kušan mu telegraficky gratuloval. Ale ako náhle sa o tom dozvedá biskup Ožegović ihneď odchádza do Viedne a s podporou samotného Jellačića prekazí to vymenovanie, pretože »taký človek by bol nebezpečný na stolici týkajúcej sa štátnych záujmov.« A zázrakom bol menovaný miesto Starčevića jeden Čech bez skúšky, bez kvalifikácie, bez znalosti chorvátskeho jazyka!“⁷

Z tohto úryvku je možné zistiť, že Ivan Franje Šagovac mal pravdepodobne český pôvod. Z knihy Franje Ivekovića sa dozvedáme, že bol kanonikom a spolužiakom Ante Starčevića v Peštianskom

⁵ Dr. Ivan Franje Šagovac (Slankamen, 16. 6. 1826 – Stenjevec, 16. 3. 1883) kaplán, profesor, župný duchovný, kanonik, diecézny vedúci ľudových škôl. V Đakove navštevoval filozofické vedy a v Pešti teologické, odkiaľ sa vrátil ako doktor filozofie. Kňazský rád prijal 5. júla 1849 v Záhrebe. Pozíciu kaplána zastával v Drenji, Vrpolji a Đakove. Od jari 1851 bol profesorom na Lyceu, najskôr fyziky a matematiky, o rok neskôr začal prednášať morálku, pastorále s pedagogikou. Päť rokov pravidelne prednášal chorvátsky jazyk raz do týždňa. Jedno desaťrocie pôsobil ako župný duchovný a dekan v Đakove (1862–1872). Od roku 1873 pôsobil ako vedúci Lycea a diecézny školský vedúci ľudových škôl. Franje Šagovac bol niekoľkokrát vybraný do Chorvátskeho saboru ako tvrdý odporca Maďarov. Dôvodom jeho smrti bola ťažká duševná choroba, svoje posledné chvíle strávil na psychiatrii v Stenjevaci. Pochovaný bol najskôr vo Vrpci a neskôr prenesený do mestského cintorína Mirogoj v Záhrebe. (PAVLOVIĆ, Anto: *Poglavari Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu*. 2006, s.366. Dostupné z: <[⁶ Ante Starčević \(1823–1896\) sa narodil v Like, študoval na záhrebskom gymnázium, študoval teológiu a pokračoval na doktoráte z filozofie v Pešti. Starčević začal svoju kariéru ako literát, neskôr sa rozhodol prejsť na politickú scénu. Po štúdiách a neúspešnom hlásení sa na miesto profesora filozofie a histórie na Záhrebskej akadémii a belehradskej univerzite sa stal notárom rijeckej župy a spolu s Eugénom Kvaternikom založil Stranku prava, prvú chorvátsku štátoprávnú stranu. Vid' JELČIĆ, Dubravko. *Povijest hrvatske književnosti*. Zagreb, 2004, s. 194–199; IVEKOVIĆ, Franjo. *Ante Starčević: Značajne crte o njemu*. Zagreb, 1905, s. 3–56.](http://www.google.hr/url?sa=t&trct=j&q=&e-source=s&frm=1&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fhrck.hr%2Ffile%2F7353&ei=gMOmUv_rBsiHtAa9tIGoDQ&usg=AFQjCNFP13QqMc3IsOmQF5o0uhP17krSQA&sig2=ecJj2vtTAKJdyQPI_cFY-Q>.</p>
</div>
<div data-bbox=)

⁷ ŠEGVIĆ, Kerubin. *Dr. Ante Starčević njegov život i njegova djela*. Zagreb, 1911, s. 40.

seminári.⁸ Okrem toho zisťujeme, že Ivan Franjo Šagovac sa často nepekne vyjadroval o Ante Sterčevićovi.

Takéto hanlivé príbehy mohli mať vplyv v spomínanom súboji o stolicu profesora na Záhrebskej akadémii, pokiaľ sa dostali k vedúcim osobnostiam tejto stolice.

Ante Starčević pravdepodobne potreboval pracovné miesto, pretože žiadal biskupa Josipa Juraja Strossmayera⁹, aby ho odporučil vláde na profesorskú stolicu rakúskej histórie na pravoslávnej Záhrebskej akadémii, ale biskup to odmietol, pretože na tejto pozícii suploval dva roky niekto iný. Takisto sa vyjadril, že jeho kompetencie tak ďaleko nesiahajú.¹⁰

Štefan Moyses na konci listu č. 2 uznáva, že vhodnejším adeptom na voľnú stolicu profesora je Ivan Franje Šagovac aj s jeho nedostatkami, ktoré sa môžu brať do úvahy kvôli jeho mladému veku.

Skutočnosť, že sa Moyses naozaj zaujímal o všetko dianie v chorvátskom kráľovstve, svedčí aj list č. 3. z 15. novembra 1849, adresovaný Josipovi Jellačićovi z Viedne. Vypovedá tu o svojej žiadosti, aby sa záhrebské biskupstvo povýšilo na arcibiskupstvo. Šlo mu o nezávislosť, ktorú chcel získať, ako sám píše od „uhorských primátov“. Toto povýšenie biskupstva Štefan Moyses presadzoval od roku 1845, keď sa touto otázkou zaoberal už na svojej kongregácii. Chorvátske, slavonske a dalmátske stavy ďalej žiadali panovníka o vyplnenie ich žiadostí. Pešť však tieto snahy zavrhol a po porážke maďarskej revolúcie prebral kontrolu nad touto vecou práve Štefan Moyses. O rovnaký osud záhrebského biskupstva sa snažil aj Josip Jellačić. Trápilo ho, že Chorvátsko a Slavónia nie sú z náboženského pohľadu samostatné, pretože všetky tri biskupstvá záhrebské, senjské a đakovské spadali pod nadbiskupský úrad v Kaloči. Andrej Kliman sa k tejto téme vyjadruje slovami:

„Potom sa s vrozeným taktom a s obdivuhodnou vytrvalostou kapacitovao, prosil, presviedčao, informovao povolano osobnosti, len aby sa už raz uskutočnilo to, po čom cez dlhé storočia márne túžili predchádzajúce chorvátske generácie. Okrem toho za účinnej podpory chorvátskeho bána Jozefa Jelačića vypisovao na vrchnosti, ba až na samého panovníka prosby, žiadosti, adresy, remonštrácie a informá-

⁸ IVEKOVIĆ, Franjo. *Dr. Ante Starčević: Značajne crte o njemu*. Zagreb, 1905, s. 16.

⁹ Josip Juraj Strossmayer (1815–1905) đakovský biskup pochádzajúci z Đakova. V Đakove študoval dva roky filozofiu, pokračoval v štúdiách na peštianskom seminári kde dokončil bohoslovecké štúdiá. V Pešti spoznal Jána Kollára a zdieľal s ním myšlienku slovanskej vzájomnosti. Časom vyštudoval doktorát bohoslovec-tva vo Viedni. Strossmayer mal údajne veľmi pekný latinský prejav a motivujúce reči. 18. novembra 1849 bol vymenovaný za biskupa v Đakove. V priebehu novej politickej éry bol roku 1860 vymenovaný za člena zosilnenej ríšskej rady. Túžil po tom, aby sa západná a východná cirkev zjednotili. Hlavným heslom Strossmayera bolo: „Osvetou ku slobode!“ Za centrum južných Slovanov biskup Strossmayer pokladal Záhreb. Jeho názory však boli často kritizované. Bol vedúcou osobnosťou tzv. národnárov, bol vedúcou osobnosťou Národnej strany v rokoch 1860–1873 a presadzoval teóriu južného austroslavizmu. Zaslúžil sa o vznik Juhoslovanskej akadémie vied roku 1867 a obnovil činnosť Univerzity v Záhrebe. Okrem toho založil Strossmayerov fond na financovanie chudobných študentov. Đakovský biskup vykonával veľmi málo ciest mimo Đakovo, žil v ústraní. Zomrel roku 1905 v Đakove. (Ottův slovník naučný. Dvacátýčtvrtý díl. Praha, 1906, s. 275–276.)

¹⁰ RYCHLÍK, Jan – PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha, 2007, s. 452.

¹⁰ Tamtiež, s. 18.

Josip Jellačić sa narodil 16. novembra 1801 v Petrovaradine v rodine podmaršála Franja a Anny rodenej Portnerovej. Rodina mu poskytla vzdelanie na viedenskej akadémii, ktorú ukončil s výbornými výsledkami. Po štúdiách vstúpil do Tretieho konského pluku v Haliči, kde sa presadil ako výborný šermiar, strelec a jazdec. Jellačića postihla vážna choroba, preto sa musel tri roky liečiť v rodnom dome v Záhrebe a Turopolji. Medzi jeho záľuby vtedy patrila poézia, ktorá ho zabávala v časoch, keď bol pripútaný na lôžko. Ďalej prechádzal Jellačić službou v Haliči, Tretím hraničiarskym plukom v Oguline, prevelením do pozície kapitána do Talianska atď. Všetky tieto postupy v živote ho naučili poznať južné Chorvátsko, Kotorský záliv (srbsky Boka Kotorska) a Čiernu Horu. Jellačić v tomto období údajne ovládal nemecký, chorvátsky, francúzsky, maďarský, taliansky a latinský jazyk. Záhrebská banská stolica bola prázdna od roku 1845. V právnych a štátnych veciach zastupoval bána záhrebský biskup Juraj Haulik. Až kráľ Ferdinand vymenoval 23. marca 1848 bānom Chorvátska, Slavónie a Dalmácie Josipa Jellačića. Ferdinand sa v decembri zriekol koruny na úžitok svojho synovca Františka Jozefa I. V tom momente sa Josip Jellačić stal gubernátorom Dalmácie a Rijeky. Josip Jellačić postupoval proti maďarskému revolučnému vojsku, hneď prvé útoky sa mu podarilo využiť a vyhrať. Jedným z nich bola výhra pri Babolne. V januári 1849 sa Josip Jellačić dostal so svojim vojskom až do Budapešti. Obdobie tohto roku bolo významným v živote Josipa Jellačića, pretože si našiel svoju životnú lásku grófkou Sofiu Stockau. Josip Jellačić si ju zobral za právoplatnú manželku dňa 23. júla 1850. Dôležitým medzníkom v bānovom živote bolo obdobie roku 1853, kedy prebiehala vojna medzi Ruskom a Tureckom. Predpokladalo sa, že Rakúsko sa do tejto vojny zapojí, práve kvôli tomu dostal Josip Jellačić absolútnu moc nad celým rakúskym vojskom. Rakúske vojsko zostalo len pozorovateľom, pretože sa rozpútala Krymská vojna. Svoje posledné šťastie zažil Josip Jellačić roku 1855 pri narodení jeho dcéry, ktorá však čoskoro umrela. Rok pred smrťou sa presťahoval z Novih dvorov do Záhrebu. V sídelnom paláci bána žil až do svojej smrti, pochovaný bol v Novich dvoroch. Josip Jellačić zomrel 20. mája 1859.

cie vo veci nádejného arcibiskupstva, len aby celá vec znovu nezaspala.“¹¹

Isté je, že Štefan Moyses pri presadzovaní povýšenia záhrebského arcibiskupstva nezaháľal. Snaha o presadenie sa v tejto veci nebola jedno-razovou otázkou, ale ako spomína Štefan Moyses v liste č. 3 „*táto otázka bola už storočia opätovne riešená*“. Jeho námaha nebola márna a záhrebské biskupstvo bolo bulou Pia IX., ktorá vyšla 11. decembra 1852 vo Viedni s názvom *Auctorem omnium*, povýšené na arcibiskupstvo.¹² Tým sa vymanilo spod kaločského¹³ arcibiskupstva, ktoré bolo pod vplyvom maďarskej revolúcie. Prvým záhrebským arcibiskupom sa stal Juraj Haulik. Možno aj toto pričinenie napomohlo k tomu, aby bol Štefan Moyses roku 1852 vymenovaný za banskobystrického biskupa, pretože bol Haulikovým dôverným priateľom. Josip Jellačić za povýšenie záhrebského biskupstva na arcibiskupstvo dostal zo strany rímskeho pápeža rád sv. Gregora.¹⁴ Z listu Štefana Moysesu č. 3 adresovanému Josipovi Jellačićovi je zrejme, že na tomto ráde má zásluhy aj Štefan Moyses, ktorý bánovi dával vzácne rady a spoločne cez korešpondenciu zdieľali názor povýšenia záhrebského biskupstva na arcibiskupstvo. Dôverný vzťah Štefana Moysesu a Josipa Jellačića je možné pociťovať pri opisoch situácie, v ktorej sa katolícka cirkev nachádza. Poukazuje tiež na dôležitosť ilýrskeho jazyka ako jazyka domáceho a bohoslužobného, ktorý je zrozumiteľný všetkým.

Z listu (č. 4) Josipa Jellačića odoslaného 30. novembra 1849 sa dozvedáme, že Štefana Moysesu žiadal o pomoc a vnímal ho ako odborníka na školstvo, osvetu, ale aj cirkevné záležitosti. Jednalo sa predovšetkým o duchovenstvo a národné vzdelanie v *chorvátskych kráľovstvách*¹⁵. Kanonik Štefan Moyses mu mal poskytnúť v tejto veci pomoc pri záchrane chorvátskych základín, pretože vykonával dôležitú úlohu predsedu fondu deficitov.

Štefan Moyses a Josip Jellačić mali veľa spoločného, na jednej strane boli obidvaja veľmi sčítaní

¹¹ KLIMAN, Andrej. *PhDr. Štefan Moyses*. Turčiansky svätý Martin, 1948, s. 67.

¹² VAJANSKÝ, Svetozár Hurban. *Život Štefana Moysesu*. Bratislava, 1997, s. 46.

¹³ Kalocsa je maďarské mesto, v ktorom bolo v roku 1000 založené prvé biskupstvo v Uhorsku, v roku 1135 bolo povýšené na arcibiskupstvo. Okrem toho tu sídlil súdny dvor, okresný súd a jednalo sa o hlavné mesto pilis-soltskej župy. (*Ottův slovník naučný. Třináctý díl*. Praha, 1898, s. 813.)

¹⁴ HORVAT, Rudolf. *Ban Jellačić: Borba za opstanak*. Zagreb, 1990, s. 7.

¹⁵ Toto označenie používal vo svojich listoch Josip Jellačić.

diplomati, na strane druhej boli obidvaja zapálení pre štúdium cudzích jazykov. Rozdiel je v tom, že Štefan Moyses vyrastal v chudobnej rodine, zatiaľ čo Josip Jellačić bol vzorovým príkladom významného rodu. Aj napriek tomu si boli schopní nájsť k sebe cestu a komunikovať medzi sebou na vysokej úrovni. Obidvaja predstavovali most medzi slovensko-chorvátskym kultúrno-politickým životom. Z listov môžeme vycítiť ich vzájomnú dôveru či už v otázkach politických, alebo náboženských.

Edičná správa

Výber korešpondencie je možné nájsť v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice v Martine. Korešpondencia je prístupná verejnosti formou filmového prehrávania.

V prepise listov používame metódu transkripcie, pretože sa v texte nachádza množstvo starých archaických tvarov a diakritiky, ponechávame ich v takom tvare, v akom sa používali v 19. storočí. Pri písaní hlásky jať vychádzame zo súčasnej normy: ě → je, -, e; ie → ije. Pri písaní majuskúl takisto vychádzame zo súčasnej normy, rovnako ako aj pri písaní diakritiky é → e; á → a, í → i. Do textu výrazne nezasahujeme, naopak ponechávame aj doplnené či prečiarknuté slová, pokiaľ sú čitateľné a výrazne menia zmysel vety. Poznámky k jednotlivým slovám, ktoré sú uvedené v hranatých zátvorkách sa nachádzajú v poznámkovom bloku pod čiarou. V prípade nečitateľného prečiarknutého slova uvádzame symbol [?].

Keďže sa jednalo o listy písané pisárom Josipa Jellačića, boli logicky čitateľnejšie, prehľadnejšie a neobsahovali závažnejšie opravy, dopisované slová a frázy. V listoch niekedy chýbala bodka na konci vety a niektoré oslovenia písal Jellačićov pisár s počiatocnými minuskulami. V listoch odosielaných Štefanom Moysesom sa vyskytovalo omnoho viac opráv, prepisov, dopisovaných slov a fráz. Takisto sa v prípade listov Štefana Moysesu nedochovali žiadne obálky, preto nie je možné určiť, či boli tieto listy vôbec odoslané. Listy Štefana Moysesu boli totiž len konceptmi, ktoré boli pripravené pre neznámeho pisára, o čom svedčí podpis *N. N. N. itd.* z 10. decembra 1849.¹⁶ Na predeľovanie slov sa v origináloch na konci riadku používali dolné úvodzovky, preto tento zvyk ponechávame aj vo svojom prepise. Presah textu na druhú stranu označujeme na konci riadku dvojitoú lomkou //

¹⁶ Viď Príloha č. 2

a odsekom. Dĺžka textu na každom riadku v prepise listov č. 1, 2, 4 je zhodná s dĺžkou textu originálu, tzn. že jednotlivé riadky nie sú nijako oddelené. List č. 3 bol písaný v širšom rozmere, ktorý by narušil formu článku. Z toho dôvodu v liste nedodržujeme zhodu prepisu s originálom.

Niektoré z týchto listov boli uverejnené v publikácii Ruda Brtáňa s názvom *Štefan Moyses a Chorváti*. V tomto prípade sa jednalo len o niekoľko výňatkov zo spomínanej korešpondencie, preto sme považovali za dôležitú edíciu výberu korešpondencie skompletizovať. Listy boli v archíve rozdelené podľa pisateľov na dve časti a neboli chronologicky usporiadané. Toto zoradenie nám umožnilo všimnúť si nadväznosť medzi jednotlivými listami a prehľadne zobrazíť korešpondenciu formou otázky a odpovede. Rovnako sa domnievame, že chronologické usporiadanie listov je vhodnejšie aj z toho dôvodu, že nie je potrebné rozdeľovať korešpondenciu na dva celky, keďže sa jedná o veľmi krátku edíciu.

Edícia

Josip Jellačić Štefanovi Moysesovi, Viedeň 11. 11. 1849. 1 list A 4, text na jednej strane, v 1. liste je Josip Jellačić len podpísaný, všetko ostatné je písané neznámym pisárom, Literárny archív Slovenskej národnej knižnice. List je označený novodobou perom č. 742., datovaný 11. Nov. 1849, perom Jellačić. Pečiatka, perom písaná novodobá signatúra M 76 A 28. Obálka nedochovaná.

Gospodine!

Bansko vijeće podnijelo mi je resultat natječaja za izpražnje,, nu stolicu filozofičku u Zagrebu. Buduć da se mnjenje Odsje,, ka prosvjete sa mnjenjem akademičkih censorah ne sudara, odvažio sam se stvar tu Vašemu takodjer razsudjivanju pod,, vjerči. Izvolite mi dakle misao Vašu uz povratak priobče,, nih Vam pisamah što prije do znanja staviti.

U Beču 11^{og} Stud. 1849.

Jellačić Ban

G. Kanoniku Stjepanu Mojsjesu Odsjeka prosvjete kod Banskog vijeća načelniku

Štefan Moyses Josipovi Jellačićovi, Viedeň 13. 11. 1849. 2 listy A 4, strana prepolená a text písaný na jednu polovicu strany, písaný obojstranne, autograf, Literárny archív Slovenskej národnej knižnice. List datovaný 13. Nov. 1849, perom Moyses. Pečiatka, perom písaná novodobá signatúra M 76 C 16. Obálka nedochovaná.

Preuzvišeni gospodine bane,

gospodine najmilostivniji!

Dostojata mi je pouzvišenost Vaša

pod 11.tim. br. 742 [milostivno]¹⁷ zapovijedati, da povodom raznog [sudnog]¹⁸, koji se [je]¹⁹ u obziru najsposobnije

¹⁷ Dopísané.

¹⁸ Dopísané namiesto pôvodného prečiarknutého bunčenia.

¹⁹ Dopísané.

Mgr. Michaela Šátková (1989)

Je absolventkou Masarykovej univerzity v dvojjednobe slovenský jazyk a literatúra a chorvátsky jazyk a literatúra. V súčasnosti sa venuje chorvátsko-slovenským vzťahom.

Bansko vijeće, tzn. Bánská (Krajinská) rada, bola nezávislá, ale dočasná a vládcom nepotvrdená chorvátska vláda, ktorá existovala v období rokov 1848–1850. O štruktúre jednotlivých výborov informuje Naredba o ustrojenju (Tlačivo o organizácii). Podľa neho mal výbor spravodlivosti dvoch poradcov. Jeden pripadal chorvátskemu prímoriu a mestám, druhý župám, trhu a spoločstvu. Oddelenie pre otázky školstva a cirkvi malo štyroch školských a dvoch cirkevných poradcov, Štefan Moyses bol predsedom tohto oddelenia od roku 1848, kedy ho k tejto funkcii vyzval bán Josip Jellačić v jednom zo svojich listov. Najkomplexnejší bol finančný a vnútorný výbor. Jeden mal predsedu, podpredsedu, štyroch referentov a zameriaval sa na obchodné záležitosti, remeslá, dopravu, poľnohospodárstvo. Vnútorný výbor sa zameriaval na mestá a chorvátske prímorie, župy, trh, políciu. Jeden z poradcov vnútorného výboru musel byť zároveň aj riaditeľom administrácie, ním bol Franjo Kukuljević, ktorý pomáhal aj v otázkach chorvátskeho prímoria. (IVELJIĆ, Iskra: *O značenju unutrašnjeg odsjeka banskoga vijeća (1848–1850)*. Zagreb, 1989, s. 76 – 77.)

za učiteljsku kad kr. Zagrebačke Akademije mudroljubja stolicu od strane dotičnih domaćih oblastih očitavao, moje takodjer ponizno mnjenje Pouzvišenosti Vašoj podnesem.

Buduć pako Odsjek prosvjete kod [vijeća] pouz,, višenosti Vaše sam priznaje, da većina dotičnih akademičkih sudacah Ivana Franju Šagovca za najsposobnijego nalazi, te [napuštajuć se]²⁰ u znanstveno pretre,, sivanje konkvazualnih dilah [?] razlozima od [?] inih obzirah uzetimi pjervenstvo Antunu Starčeviću pribaviti [s ustaji]²¹ mnijem, da ću milostivno mi danu zadaću [?] dovolj,, no razrešiti, ako [svědovost]²² važnost istih ovih razlogah dostačno ocijenio budem.

Prividno najvažnije, nego i ozbiljno [naj]²³ žalobnije ono, što imenovani odsjek na uštjerb, da na porugu katoličke vjere navodi, [?] za da nesposobnost Ivana Franje Šagovca za učiteljsku mudroljubja stolicu dokaže, kao da bi se namješdenje [katoličkog]²⁴ duhovnika na ovu stolicu „[ni]²⁵ za ožudjenim znanstvenim u mla,, „deži napredkom, ni sa slobodoumnimi vijeka našega „načeli iz toga uzroka neslagalo, jerbo svetje,, „nik rimokatolički je zakletvom stališa svoga na „dogme svoje cerkve nepolomivimi okovi tako za,, „vezan, da mu manjka u predavanju ona sloboda, „koja se za postići ožudjeni napredak u razvijanju važn//

„ote znanosti neobhodno iziskuje, te bez koje je posve „nemoguće slobodoumnim zahtjevanjima vijeka našega „kako valja zadovoljiti.“ – [Tako sudi Odsjek prosvjete]²⁶ Ovo je sud Odsjeka prosvjete za sada iz samih kato,, likah sastavljenoga sud izrečen bez svakog i najma,, njeg razloga, premda se [naročito]²⁷ protivu povjestnici čovje,, čanstva, te istoj takodjer kako katoličkoj, tako i filozofičkoj nauki, dočim je obće u znanstvenom svjetu poznato, da kao što sadašnja zvijezdoslovna sustava na nepomičnih temeljih, koje je veleum jednog katoličkog svetjanika odkrio, sastavljena je, tako i sve ostale znanosti [neumornim]²⁸ trudovima katoličkog sve,, tjanstva, te osobito [pravo]²⁹, od svakog suhoparnog, ni najmanje praktične koristi nepružećeg vetre,, njačtva nekojih ideologah prosto mudroljublje [upravo evangelijumom]³⁰ na svojem napretku upravo

²⁰ Dopísané.

²¹ Zle čitatel'né.

²² Prečiar'knuté.

²³ Dopísané.

²⁴ Dopísané namiesto pôvodného nečitatel'ného, prečiar'knutého slova.

²⁵ Dopísané.

²⁶ Prečiar'knuté.

²⁷ Dopísané.

²⁸ Dopísané.

²⁹ Podčiar'knuté.

³⁰ Prečiar'knuté.

evangelijumu Isukjersta najvećma zahvaliti se imade. Ovo [je tvjerdjenje ne samo moje nego i]³¹ [Svjetovnjakah]³² Chateaubri,, anda, Montalemberta, Fallouxa, sa nebrojenimi drugimi, kojih duboku učenost štuje svijet, te za koje opovrći dostačna nija gola riječ [baz]³³ nikakvog razloga.

Svjetovnjaci katolici iste dogme imaju, kao i sve,, tjnici, a sljedbeonici iztočne cerke bez svojbe mnogo [će]³⁴ radije naraštaj svoj, i tako u neznanstvu samo briju [u]³⁵ Zagrebačke Akademije dostaviti običnovajući se, vjernim katolikom, negoli vjero[lomnim]³⁶praznim popoganicom – kojim, kao što se vidi, Odsjek prosvjete [žalibože]³⁷ izključivu sposob,, nost za podučavanje mladeži [?] dosudjujem povjeriti [?]

Na temelju osamnaestgodišnjeg izkustva u istini kazati mogu, da sam [kao javni filozovije profesor]³⁸ osobito poviruje i štovanje upravo nekatoličkih mojih učenikah uživao, imajući [dovoljnu]³⁹ priliku pravu liberalnost katoli,, cima prema inim vjeram i crkvam dokazati.//

Onaj „običaj, polag kojega bi se [dosada]⁴⁰ podučavanje

„mladeži tako koje nas, kao i po ugarskoj kraljevini

„posve u ruke cerkve rimokatoličke predavalo bilo“

niti nije obznojno, kao što primjeri najnovieg vremena

na akademiah Djorskoj i Košičkoj, te na istom sve,,

učilištu Baštanskom bjelodano dokazuju, da su

pako svetjenici s [veće strani]⁴¹ učitelji ove nauke

bili, dolazi od onud, što su se oni i u većem broju,

te [?] stoga [?] većom stranom

i bolje naticati običovali. Prilikom natječaja god.

1828 na istu ovu učiteljsku stolicu obderžava,,

nog, dostavio se je iz [?] sduže,,

nih kraljevinah samo jedan jedincat, a i ovaj

je bio katolički svetjenik. U svemu pako

bio je jedan svetovnjak i tri svetjenika. Nije

dakle čudo, što je svetjenik svejdan oderžao,

[?]⁴² dakle sumnjići Odsjek prosvjete

dotične a akademičke sudce te istog mu vrhovnog

naukah navučitelja, kao da bi ovi tobož na te,,

melju ovog – nigdar neobstojavšeg – [običaja]⁴³

pjervenstvo Ivanu Franji Šagovcu dopitali

³¹ Dopísané.

³² Prečiarknuté.

³³ Zle čitateľné.

³⁴ Dopísané.

³⁵ Dopísané.

³⁶ Prečiarknuté, pravdepodobne nepísané Moysesovým rukopisom.

³⁷ Dopísané.

³⁸ Dopísané za margináliami.

³⁹ Dopísané

⁴⁰ Dopísané.

⁴¹ Podčiarknuté.

⁴² Nečitateľné slovo, začiatocné písmená prečiarknuté.

⁴³ Podčiarknuté.

bili. Jer dotični akademički sudci izrekli su mnjenja svoje na temelju obširne znanstvene razprave, te na ova onako utemeljeno mnjenje poziva se u predlogu svom vrhovni naukah Ravnatelj. Te kao što s jedne strani Ivan Franje Šagovac i na ustmenom izpitu po svjedočanstvu priklopljenog službenog izvijestja nadkrililo je Antuna Starčevića, tako s druge strani istina nije, da – kao što Odsjek prosvjete piše – Antuna Starčevića trojica [?] između akademičkih sudaca na [drugom]⁴⁴ mistu predložili jesu, buduć to samo dvojica učeniša u tretji ga na tretje misto smetnuo jest. //

Ravnopravnost, koja se riječima sadašnjeg vreme,, na u zvijezde kuje, te po Odsjeku prosvjete u dotič,, nom dopisu opetno navedena „slobodoumna vjeka našega načela“ samo to zahtijevaju, da se sve,, tjenik, jedino zato što je svetjenik, sveto,, vnjakom ne predpostavlja. Sposobnijega ipak svetjenika jedino iz tog uzroka [?] što je svetjenik kod podjeljenja učiteljskih stolicah mimoići gorka bi bila na ovu ravnopravnost, te na ona načela satira!

Toga sam dakle poviznog mnjenja, da ako već jednomu između upitanju stojećih kandidatah [?] učiteljsku mudroljubja stolicu u dio pasti ima, ovog odlikovanja Ivan Fra,, njo Šagovac, kao uz sve konkuazualnog nje,, govog djela nedostatke – koji se u ostalom njegovoj mladosti na račun uzati mogu – tukmare svoje bez dvojbe nadkritivši, naj,, savjedniji jest.

U ostalom [povratjajuć priobćena meni pisma]⁴⁵ visokoj pouzvišenosti Vaše milosti sebe preponizno preporučujem te u najdubljem štovanju ostajem.

Pouzvišenosti Vaše

U Beču dne 13^{og} Novembra 1849

najpokorniji sluga

Stjepan Moyses

načalnik Odsjeka prosvjete kod p. Vaša!

Štefan Moyses Josipovi Jellačićovi, Viedeň 15. 11. 1849. 2 listy A 4, text na jednoj strane, autobiograf, Literárny archív Slovenskej národnej knižnice. Literárny archív Slovenskej národnej knižnice. List datovaný 15. nov. 1849, perom podpísaný Moyses. Pečiatka, perom písaná novodobá signatúra M 76 C 16. Obálka nedochovaná.

⁴⁴ Prečiarknuté.

⁴⁵ Dopísané za margináliami.

Preuzvišeni gospodine bane!

Poznato je preuzvišenosti Vašoj, da se je u [sdruženim kraljevinama]⁴⁶ već višeputih o odignutju Biskupije zagrebačke na čast arkibiskupije radilo, te po imenu iz pod % priklopljene, osobitom vještinom, sastavljene, na njih c.kr. veličanstvo uprav,, ljene molbenice sabora sdruženih kraljevinah g. 1845 [?] državnog bijelodano biva, da se je pitanje ovo već od stoljetjah [?] opetno provo,, dilo bilo.

Buduć dakle ja zdolapodpisani po milosti Vaše preuzviše,, nosti u Beč došao jesam, da u poslu novog uvedjenja domovine naše polag slabackih mojih silah sudjelujem, pouzdanu gojim nadu, da neću ovu [zadaću]⁴⁷ [moju]⁴⁸ [promašiti]⁴⁹, ako u gorinapomenutom, kao takodjer na uredjenje [domovine]⁵⁰ sdruženih kraljevinah spadajućem poslu poniz,, no moje [mnjenje ujedno]⁵¹ sa onom najpokornijom molbom; da preuzvišenost Vaša [?] ovu, sa dobrostanjem [cerkom katoličkom]⁵² sdruženih kraljevinah tijesno skopčam stvar svojim premoćim posredovanjem kod [?] njih c.k. veličanstva unaprediti izvoli. Istor preuzvišenosti Vašoj podnesem.

Sabor sdruženih kraljevinah toliko obilnimi razlozi ovu svoju [dosada nikakovom c.kr. odlukom nerešenu]⁵³ želju podupiraše, da meni samo nekoje, [?]

u novije vrijeme porodivše se dokaže navesti preostaje. ovamo spada najprije ona prevratom lanjske godine prouzročē,, na okolnost, da savez biskupah horvatsko slavonskih sa svojom kaloč,, kom metropolijom prekinut jest, što osobitu u obziru parni,, cah putem priziva stolici arcibiskupskoj podnesti se imajućih od nemale jest važnosti. Niti nebi se savez ovaj bez sveudilj,, noga opojenja ove mržnje, koja za sada između Ugarska i sdružē,, nih kraljevinah ostaje, ponoviti mogu. Ovakovo pako međjusobno narodah druženje ukloniti već ista nazovi cerke zahtijeva, budući je cerkva zavod razširivanja ljubavi [čovječanstva]⁵⁴ nipošto pako gojenja mržnje za svjerhu imajući//

Nego niti uz najbolju volju moguće nije u pitanju stojeći savez nadalje uzdržati i jezik bo službeni u sdruženih kraljevinah kod istih duhovnih [sudištah]⁵⁵ jest jezik narodni [jezik]⁵⁶ ilirski, u [?] kaločkom

kongistrijum ili posve upoznati, ili samo stranom i slučajno razumljivi. Treba dakle da horvatskoslavonske biskupije imade oblast prizivom domaću, domaćemu jeziku veću.

Konačno ako se pomisli, da istočna cerkva u sdruženih kra,, ljivinah već dosada metropolita imadjaše, koj u najnovije doba na,, čast patriarka podignut jest i istu ravnopravnost sobom donosi, da se i katolička cerkva podignutjem u njezinom krilu sličnu dostojnosti

⁴⁶ Dopísané namiesto pôvodného prečiarknutého domovini našoj.

⁴⁷ Prehodil slovosled označením slova čísлом 2.

⁴⁸ Prehodil slovosled označením slova 1.

⁴⁹ Prehodil slovosled označením slova 3.

⁵⁰ Prečiarknuté.

⁵¹ Dopísané namiesto pôvodného prečiarknutého skupa.

⁵² Prečiarknuté.

⁵³ Dopísané za margináliami, pravdepodobne sa nejedná o Moysesov rukopis.

⁵⁴ Dopísané.

⁵⁵ Dopísané namiesto pôvodného prečiarknutého nečitateľného slova.

⁵⁶ Dopísané.

u spodobno stanje postavi.

Medjutim buduć da kaločka metropolija [od njegda]⁵⁷ od [primata Ugarske]⁵⁸ [kraljevine]⁵⁹ posve neodvisna, to jest, kao što se kaže, kanonički iznijeta biaše, ova pako neodvisnost nipošto na jedinu biskupiju katoličku, nego na cijelo metropolije kaločke područje, kamo i biskupije sdruženih kraljevinah spadaju, razumjeti se mora, naravno slijedi i da u [budućem]⁶⁰ hijerarhije sdruženih kraljevinah uredjenju ova od primata Ugarske neodvisnost začuvati bi se imala.

U ostalom podnašajući [pod ?]⁶¹ preuzvišenosti Vašoj nekoje oprezke na katoličku crkvu u sdruženih kraljevinah protežujuće se, visokoj preuzvišenosti Vaša milosti sebe ponizno preporučam te u najdubljem štovanju ostajem preuzvišenosti Vaše

U Beču 15^{og} Novembra 1849.

Najpokorniji sluga

Stjepan Moyses k.z.

načelnik Odsjeka prosvjete kod Banskog vijeća.

Josip Jellačić Štefanovi Moysesovi, Viedeň 30. 11. 1849. 2 listy A 4, text písaný jednostranne, v 1. liste je Josip Jellačić len podpísaný, všetko ostatné je písané neznámym písárom, Literárny archív Slovenskej národnej knižnice. List je označený novodobou perom č. 776., datovaný 30. Nov. 1849, perom podpísaný Jellačić. Pečiatka, perom písaná novodobá signatúra M 76 A 28. Obálka dochovaná.

Gospodine!

Buduć da će se doskoro opet ono spočetkom tekuće godine u Budapeštu poduzeto al usljed nenadanih do,, godjajah prekinuto razlučivanje svijuh kojegod vrsti u Ugarskoj se nalazećih glavnica zaklad,, nih, na vlastitoga kraljevinah naših spadajućih nastaviti, s kojim poduzetjem vrlo tijesno je skop,, čano pitanje poradi oddjelenja zakladah bogo,, štovja i naukah, nesamo u glavnica, nego i u negibivih takodjer dobarah sastojećih, koje su kra,, ljevine naše dosad s ugarskom ukupno imale, zato uvidjavajući važnost toga predmeta, i tež,, koču rešenja, koje samo poslije zrelog pretresanja s obzirom na sve okolnosti s dobrim uspjehom pod,, uzeti se može, nalažem Vam, da Vi, kome su iz jedne strani izvor, stanje, i opredjelenje obojih zakladah, iz druge pako strani potrebe našeg sveštenstva i izobraženja narognog u domovini našoj, kako i sredstva, kojimi bi se onim doskočiti moglo, najbolje poznata, kojega domoljubje i vještina mi nadalje za sretno tješjenje ove velevažne zadače dovoljno jamči, sa promočjom osobah, koje za tu

⁵⁷ Prehodil slovosled označením slova čísлом 3.

⁵⁸ Prehodil slovosled označením slova čísлом 1.

⁵⁹ Prehodil slovosled označením slova čísлом 2.

⁶⁰ Dopísané namiesto pôvodného prečiarknutého nečitateľného slova.

⁶¹ Neviem prečítať.

svjerhu upotrijebiti Vam se vidilo bude, tako od sve,,
tovnih kako i duhovnih poglavarstvih sva ona
potrebna data, koje za izradjenje temeljitog pred,,
loga nuždna nalazi se, sakupivši, mnjenje Vaše
o tom. Još se glede ovog pitanja s koristjom
domovine naše učiniti može, meni čim prije
podnjeti, te tako momu očekivanju s onom//

temeljnostju, koja se u djelih Vaših svagda
pokažuje, polag mogućnosti zadovoljiti se
neuzkrati se.

U Beču 30^{og} Studenoga 1849
Jellačić Ban//

Obálka:

776 Ban trojedne kraljevine
Gospodinu kanoniku Stjepanu
Mojsjesu Odsjeku prosvjete kod Ban. vijeća
načelniku
u Beču

[?]⁶²

Z uvedenej korešpondencie Josipa Jellačića adresovanej Štefanovi Moysesovi (list č. 1) sme zistili, že o stolicu profesora filozofie a histórie na Záhrebskej akadémií sa roku 1849 uchádzali dvaja kandidáti. Táto udalosť je v dostupnej literatúre menej známa. Kerubin Šegvić vyjadruje vo svojej publikácii názor k tomuto výberu a odhaľuje tak informáciu o protivníkovi Ante Starčevića, Ivanovi Franje Šagovcovi, ktorý bol pravdepodobne pôvodom Čech. Okrem toho sú slová Šegvića popreté v liste Štefana Moysesovi (list č. 2), Ivan Franje Šagovca podľa jeho slov skutočne prešiel skúškami a práve vďaka svojmu dobrému výsledku bol žiadaný na uvedenú pozíciu:

„A tak z jednej strany Ivan Franje Šagovac a na ústnej skúške podľa svedectva pripojeného oficiálneho záznamu predstihol Anuna Starčevića ...“⁶³ Naopak Ante Šegvić tvrdí, že: „A zázrakom bol menovaný miesto Starčevića jeden Čech bez skúšky, bez kvalifikácie, bez znalosti chorvát-skeho jazyka!“⁶⁴

Zistili sme, že súboj medzi Ante Starčevićom a Ivanom Franje Šagovcom začal už na seminári v Pešti, ktorý spoločne navštevovali. Ako sme vyššie spomínali, Franje Šagovac niekoľkokrát rozprával nepekne príhody o Ante Starčevićovi. Z listu č. 2 je zrejmé, že aj Štefan Moyses na konci uprednostnil Ivana Franje Šagovca pred Ante Starčevićom a ten sa musel usilovať o ďalšie voľné miesta.

Josip Jellačić a Štefan Moyses spoločne, v mnou vybranej edícii, riešili viac známe témy, napríklad problém povýšenia záhrebského biskupstva na arcibiskupstvo. Zistili sme, že aj keď boli všetky žiadosti

⁶² Neviem prečítať.

⁶³ Viď list č. 2.

⁶⁴ ŠEGVIĆ, Kerubin. Dr. Ante Starčević njegov život i njegova djela. Zagreb, 1911, s. 40.

v tejto veci písané perom Josipa Jellačića, za povýšením záhrebského biskupstva stojí z veľkej časti Štefan Moyses. List č. 3 je toho dôkazom. V ňom kanonik Štefan Moyses otvorene presadzuje svoj názor o tom, aby bolo záhrebské biskupstvo povýšené a nebráni sa tiež slovám o presadzovaní ilýrskeho jazyka na území *Hrvatskih kraljevinah*, ako sám v liste č. 3 uvádza.

Edícia korešpondencie bola prepisovaná formou transkripcie s vyššie uvedenými zmenami. V korešpondencii Josipa Jellačića sa nenachádzali takmer žiadne chyby, pretože sa jednalo o prepis neznámym pisárom, ktorý koncept upravil (pokiaľ nejaký existoval). Josip Jellačić sa v tomto liste iba vlastnoručne podpísal. Naopak o listoch Štefana Moysesu to povedať nemôžeme. Jeho listy boli totiž konceptom, ktorý bol pripravený pre neznámeho pisára, o čom svedčí koncový podpis *N. N. N. itd.* v liste z 10. decembra 1849, ktorý sme v našej edícii neprepísali, ale ukážku listu sme pripojili k článku ako prílohu (viď príloha č. 2). Z toho dôvodu boli listy Štefana Moysesu ťažšie čitateľné a preplnené chybami a preškrtnými slovami. Nie je známe, na akom mieste sa v súčasnosti nachádzajú odoslané pisárovi prepisy korešpondencie Štefana Moysesu adresované Josipovi Jellačičovi. Prinajmenšom môžeme tvrdiť, že verzia listu č. 2 bola s určitou odoslaná, pretože nadväzuje na list č. 1, ako odpoveď na otázku Josipa Jellačića.

Pri vykonávaní vedeckej činnosti nám vo veľkej miere pomohli profesor Josip Lisac, docent Václav Štěpánek a docent Jaromír Linda, za čo im vyjadrujem veľkú vďaku.

Literatúra

BRTÁŇ, Rudo. *Štefan Moyses a Chorváti*.

Turčiansky sv. Martin: Matica slovenská, 1949.

DOROVSKÝ, Ivan. *Slovník balkánských spisovatelů*. Praha: Nakladatelství Libri, 2001.

GORUPIČ, Stjepan. *Ban Jelačić*. Zagreb: Tisak nadbiskupske tiskarne u Zagrebu, 1938.

HONZÍKOVÁ, Marie – **DRŠKA**, Václav – **HODOUŠEK**, Eduard: *Encyklopedie osobností Evropy*. Praha: Dům OP, 1993.

HORVAT, Josip. *Ante Starčević: kulturno-povijesna slika*, Zagreb, 1990.

HORVAT, Rudolf. *Ban Jelačić: Borba za opstanak Hrvatske*. Zv. 2. Zagreb: Colorprint, 1990.

HORVAT, Rudolf. *Ban Jelačić: Hrvatski pokret*. Zv. 1. Zagreb: Colorprint, 1990.

IVEKOVIČ, Franjo. *Dr. Ante Starčević: Značajne crte o njemu*. Zagreb: Tiskara C. Albrechta, 1905.

IVELJIČ, Iskra. O značenju unutrašnjeg odsjeka banskoga vijeća (1848–1850). *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, 22, 1989.

JELČIČ, Dubravko. *Povijest hrvatske književnosti*. Zagreb: Naknada P.I.P. Pavičić, 2004.

JEMBRIH, Alojz. Stjepan Moyses kod zagrebačkih „Iliraca“. *Marulić*, XXXI, broj 6, Zagreb, 1998, s. 1161–1168.

KLIMAN, Andrej. *PhDr. Štefan Moyses*. Vyd. 1, Turčiansky svätý Martin, 1948.

KRČMÉRY, Štefan; **KLEMENTIS**, Eugen: *Moyeses a Kuzmány*. Turčiansky sv. Martin: Matica Slovenská, 1927.

MICHALOV, Jozef a kol. *Poznávanie kultúrneho dedičstva sv. Cyrila a Metoda*. Nitra, 2007. Dostupné z: <<http://www.ukm.ff.ukf.sk/wp-content/uploads/2009/03/Kniha%20PoznavanieKDCM.pdf>>.

MIJATOVIČ, Anđelko. *Ban Jelačić*. Zagreb: Mladost, 1990, ISBN 86-05-00528-9.

NĚMEC, Bohumil. *Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému*. Sv. 2. Díl 1. Praha, 1933, s. 1421.

Ottův slovník naučný. Desátý díl. Praha: J. Otto, 1896.

Ottův slovník naučný. Třináctý díl. Praha: J. Otto, 1898.

Ottův slovník naučný. Sedmnáctý díl. Praha: J. Otto, 1901.

Ottův slovník naučný. Dvacátýčtvrtý díl. Praha: J. Otto, 1906.

PAVLOVIČ, Anto. *Poglavari Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu*. 2006, s. 366. Dostupné z: <http://www.google.hr/l?sa=t&rct=j&q=&src=s&frm=1&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fhr.cak.srce.hr%2Ffile%2F73553&ei=gMOmUv_SQA&sig2=ecJj2vtAkJdyQPI_cFY-Q>.

POLLA, Belo. *PhDr. Štefan Moyses*. 2. vyd. Martin: Matica slovenská, 1997.

RYCHLÍK, Jan – **PERENČEVIČ**, Milan. *Dějiny Chorvatska*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007.

SEDLÁK, Imrich. *Karol Kuzmány a Štefan Moyses*. Martin: Matica Slovenská, 2007.

ŠEGVIČ, Kerubin. *Dr. Ante Starčević njegov život i njegova djela*. Zagreb, 1911.

ŠIDAK, Jaroslav. *Hrvatski narodni preporod ilirski pokret*. II. izd. Zagreb, 1990.

VAJANSKÝ, Svetozár Hurban. *Život Štefana Moysesu*. Edícia Sobrané diela, sv. XV. 3. vyd. Martin: Matica slovenská, 1947.

- VAJANSKÝ**, Svetozár Hurban. *Život Štefana Moyses*. 1. vyd. Martin: Matica slovenská, 1997.
- VUKASOVIĆ**, Ante. *Graditelji mostova hrvatsko-slovačkoga prijateljstva*. Zagreb, 2000.

Prameny

Literárny archív Slovenskej národnej knižnice Martin.

Sig. M76 C 16 Listy Š. Moyses

J. Jellačićovi (z rokov 1848-1849).

Sig M76 A 28 Listy J. Jellačića Š. Moysesovi (z roku 1848).

Prílohy

Záverečná strana listu Štefana Moyses adresovaného Josipovi Jellačićovi 10. decembra 1849.

SUMMARY & KEYWORDS

The Collected Correspondence of Štefan Moyses and Josip Jellačić

This collected correspondence mostly involves Štefan Moyses and Josip Jellačić, two highly influential figures in the Slovak and Croatian historical and cultural context. Even though their life stories differed in their youth, they shared the same opinions during the revolutionary period of 1848–1849. They both openly opposed Hungarianization and exchanged letters during their stay in Vienna. These letters discussed the relevant issues of the authors' time. Moyses acted as a mentor for Jellačić, helping him to handle problems that he could not have handled on his own (see letter no. 4). Their mutual respect and trust are evident from the correspondence. Owing to the fact that they firmly supported one another, neither of the correspondents was afraid to express his political opinions. Although Josip Jellačić and Štefan Moyses grew up in completely different environments, they managed to relate to each other in political and religious affairs. The depth of Jellačić's trust in Moyses is surprising to see.

► Revolution of 1848/49, Josip Jellačić, Štefan Moyses, Banovina (District council), Academy of Zagreb, Correspondence

Editovaný okruh listov sa predovšetkým týka dvoch, pre chorvátske a slovenské kultúrno-historické prostredie, významných osobností - Štefana Moyses a Josipa Jellačića. Aj keď mali v mladosti úplne rozdielne osudy, spojila ich jednotná myšlienka v období revolučných rokov 1848/49. Obidvaja otvorene odmietali pomadžarčovanie a v období ich pobytu vo Viedni spoločne korešpondovali na rôzne aktuálne témy. Štefan Moyses podľa uvedenej korešpondencie vystupuje ako radca Josipa Jellačića, ktorý ho žiada o rady vo veciach, ktoré jemu samému robia problém (viď. list č. 4). V korešpondencii je citeľná vzájomná úcta a dôvera. Ani jeden z adresátov nemal strach vyjadrovať svoje politické názory, pretože si vzájomne vyhovovali a podporovali sa. Aj keď Josip Jellačić a Štefan Moyses vyrastali v úplne rozdielnych podmienkach, našli si svoju vlastnú cestu v politickom, ale aj náboženskom dianí. Je až prekvapujúce, ako veľmi Josip Jellačić dôveroval Štefanovi Moysesovi..

► Revolúcia 1848/49, Josip Jellačić, Štefan Moyses, Bánovina, Záhrebská Akadémia, Korešpondencia

